

ces og virkningerne heraf. Forslaget indeholder dog en del betydningsfulde ændringer, hvoraf man skal fremhæve:

1. *Kompetencespørgsmål.*

Som nævnt foreslås de gældende kompetenceregler i det væsentlige opretholdt. Spørgsmålet om at henlægge meddelelse af fri proces til domstolene har været indgående drøftet i udvalget, jfr. betænkningen side 27-30. Fordelen ved at henlægge afgørelsen til domstolene skulle i første række være, at retstvisten herved straks indbringes for den myndighed, som skal afgøre sagen. Herved spares tid og omkostninger. I afgørelsen af, om fri proces skal meddeles, indgår imidlertid en bedømmelse af, om ansøgeren skønnes at have rimelig grund til at føre proces, og en sådan forhåndsvurdering synes uforenelig med domstolenes upartiskhed. Endvidere fremgår det af nogle statistiske undersøgelser, at den gældende ordning stort set virker hensigtsmæssigt.

Retsplejerådet har i sin udtalelse om betænkningen anført, at det ikke på nuværende tidspunkt finder anledning til at foreslå væsentlige ændringer med hensyn til kompetencespørgsmålet. Spørgsmålet om eventuelt at henlægge kompetencen til at meddele fri proces til domstolene har nær forbindelse med spørgsmålet om en ændring af kompetencereglerne med hensyn til meddelelse af oprejsningsbevilling og tredjeinstansbevilling. De nævnte spørgsmål bør derfor efter rådets opfattelse tages op til samlet overvejelse på et senere tidspunkt. Man fandt imidlertid, at der allerede på nuværende tidspunkt kunne være anledning til på begrænsede områder at ændre kompetencereglerne. Det drejer sig om tilfælde, hvor der ikke bliver tale om at foretage nogle bedømmelser af rimeligheden af at føre proces.

Rådet har således fremhævet, at der efter fast praksis uden nærmere bedømmelse af sagens realitet meddeles appelindstævnte fri proces under anken, såfremt han helt eller delvis har fået medhold i 1. eller 2. instans. Rådet fandt det ubetænkeligt at indføre en regel om, at der i disse tilfælde uden videre skulle tilkomme den pågældende fri proces, såfremt han godtger over for retten, at han opfylder de økonomiske betingelser for at opnå fri proces. Justitsministeriet er i princippet enig heri, men har dog ment det nødvendigt at begrænse reglen til tilfælde, hvor appelindstævnte har haft fri proces i 1. instans. Som nævnt i betænkningen s. 15 meddeles fri proces ikke i visse sager, f. eks. injuriersager og private voldssager. Det ville være mindre rimeligt, om appelindstævnte havde fri proces i sådanne

sager. Begrænses reglen som ovenfor nævnt, vil det være unødvendigt at foretage en fornyet vurdering af, om parten opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces.

Efter de gældende regler ophører virkningerne af fri proces, såfremt parten dør. For at undgå en udsættelse af sagen, medens de efterlevende søger fri proces, foreslog retsplejerådet en regel om, at virkningerne af fri proces ikke skulle ophøre, hvis ægtefællen eller arvingerne ikke uden at lide væsentlige afsavn var i stand til at betale de med sagens fortsættelse forbundne omkostninger. En sådan regel forekommer hensigtsmæssig. Man har dog ment at burde udforme den således, at virkningerne af fri proces ikke ophører ved en parts død. Dette gælder, uanset om boet udleveres til uskiftet bo eller privat skifte eller udergives offentlig behandling. Eventuelle urimeligheder som følge af, at der ikke foretages en økonomisk vurdering, kan undgås ved anvendelse af reglen i forslaget § 335, hvorefter retten kan pålægge en part, der har fri proces, at erstatte statskassen dennes udgifter som følge af, at parten har fri proces.

2. *Besikkelse af en advokat for en part.*

Nær sammenhæng med det under 1) nævnte spørgsmål har spørgsmålet om rettens adgang til at beskikke en advokat for en part med den virkning, at udgiften hertil afholdes efter samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces. En sådan ordning gælder allerede i dag på visse områder, f. eks. i faderskabssager. I overensstemmelse med retsplejerådets udtalelse foreslås ordningen udvidet til også at gælde erstatningssøgende i straffesager.

I henhold til retsplejelovens kap. 89 kan en forurettet under en straffesag få tilkendt erstatning for den skade, han har lidt ved en forbrydelse. Den forurettede, der normalt kun vil have behov for advokatbistand, hvis der er tale om større erstatninger, f. eks. for invaliditet eller tab af forsørger, kan søge fri proces efter de almindelige regler og vil, hvis fri proces meddeles, få beskikket en advokat. Det vil imidlertid være en lettelse for såvel retten som parten, hvis retten i disse tilfælde — uden meddelelse af fri proces — kan beskikke en advokat for den forurettede. Ordningen foreslås udformet således, at retten ikke skal foretage en forhåndsvurdering af, om der er rimelig grund til at fremsætte erstatningskravet, men alene skønne over, om advokatbistand er nødvendig af hensyn til opgørelsen af erstatningskravet, og om de økonomiske betingelser for at opnå fri proces er til stede.

I retsplejerådets udtalelse foreslås det endvidere,